Alexei CHIRDEACHIN

DESPRE UNELE PARTICULARITĂŢI ACUSTICE ALE SEMIOCLUSIVELOR PREPALATALE ÎN ROMÂNĂ ŞI ENGLEZĂ

Africatele prezintă un deosebit interes ştiinţific pentru lingvistică, ridicând o serie de probleme dificile ce ţin de *natura fonetică* (durata, intensitatea, frecvenţa tonului principal – statutul fonetic) şi *inseparabilitatea componentelor lor*, rolul *silabic* şi cel *asilabic* (statutul fonologic / fonematic). În acest context africatele sunt sunete compuse *specifice*, la fel ca şi diftongii, ele fiind numite şi *diftongi consonantici*. Din acest punct de vedere, ne propunem să examinăm aspectul acustic al africatelor (semioclusivelor) prepalatale /tʃ, d3/ în română şi engleză.

Africatele /tʃ, d3/ în română pot fi clasificate în felul următor: 1) *Nonvocalice*, *consonantice* – se caracterizează printr-un nivel scăzut de energie sonoră – petele negre din spectru vor fi mai şterse, mai slab conturate (articulatoric cauza rezidă în piedica obligatorie la rotirea sunetelor consonantice, care înăbuşă intensitatea sunetului, amortizând energia sonoră a curentului de aer); 2) A*cute*, fiind produse într-un spaţiu de rezonanţă mic, divizat în 2 părţi ca rezultat al atingerii (apropierii) limbii de dinţi, alveole, partea anterioară sau medială a palatului; 3) *Compacte* – se pronunţă într-un rezonator bucal mai deschis, în interiorul lui are loc o concentrare a formanţilor în zona centrală; 4) *Stridente* – se caracterizează prin nişte pete negre foarte împrăştiate, efervescente (articulatoric se explică prin obstacole complexe, mixte, în care piedica totală (fără explozie) este urmată de una parţială (cu zgomot şi cu fricţiune)); 5) *Continui-întrerupte* – condiţionate articulatoric de o piedică combinată (opunându-se în felul acesta celei totale, ca la oclusive, şi celei parţiale, ca la constrictive); 6) *Diezate* (se condiţionează de palatalizarea ei); urmate de /u, o, oa/, ele prezintă varianta *diezat-bemolată* (cauza este articularea labio-palatalizată). Conform cercetărilor experimentale ale lui M. Mărdărescu, africatele /tʃ, d3/ au durata medie mai mică decât secvenţele oclusiva+constrictiva: /tʃ/ = 191 ms., /t+ʃ/ = 261 ms.; /d3/ = 150 ms., /d+3/ = 261 ms. Prima parte a africatelor (ocluzia) este mai lungă decât cea de a doua (fricativa), iar în grupurile de consoane /t+ʃ, d+3/ – invers. După G. Gogin, diftongul consonantic semioclusiv anteropalatal apical sonor /d3ʲ/ se formează în două faze de articulare. Prima fază a ocluziei este de scurtă durată, a doua – de lungă durată. În prima fază energia acustică se repartizează în F_1 – F_5, formând un spectru difuz având trăsături comune cu structura acustică a consoanei /g/, în cea de a doua – în două formante de frecvenţă înaltă, caracterizată de o frecvenţă analogică spectrului mai difuz al elementului /ʲ/. La audie-

BDD-A20862 © 2005 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:49:14 UTC)

rea secvenţelor torentului de vorbire, corelate cu faza ocluziei a diftongului consonantic /dʒʲ/ se percepe clar sunetul /dʒ/, iar la cea a secvenţelor fazei africate a diftongului – elementul /ʲ/. Diftongul /dʒʲ/, spre deosebire de semioclusiva /ts/, se caracterizează prin procesul neclar al trecerii. A. Avram a efectuat următoarele cercetări experimentale asupra sonorităţii africatei /dʒ/: „**Subiectul B**. Se substituie /dʒ/ din *geam* lui /tʃ/ din *ceas*. Se aude /dʒᵉas/. Suprimând 1 cs. din finala lui /dʒ/, se aude o africată intermediară din punctul de vedere al sonorităţii (mai apropiată de /dʒ/). Suprimând 2 sau 3 cs., se aude o africată mai apropiată de /tʃ/. Suprimând 4 sau 5 cs., se aude o oclusivă intermediară între /t/ şi /d/, mai aproape de /t/. În sfârşit, dacă se suprimă 6cs. din partea finală a lui /dʒ/, se aude /tᵉas/. **Subiectul A**. Se substituie /dʒ/ din *geam* lui /tʃ/ din *ceas*; se aude /dʒas/. Se suprimă, progresiv, partea finală a africatei: 1 cs. – se aude un sunet intermediar între /dʒ/ şi /d/; 2-3 cs. – se aude /das/; 4-6 cs. – se aude o oclusivă intermediară între /d/ şi /t/, mai aproape de /d/; 7 cs. – se aude o oclusivă apropiată de /t/; 8-10 cs., 18 cs. – nu se mai percepe clar. În pronunţarea subiectului B, elementul oclusiv al africatei /dʒ/ din *geam* are o sonoritate foarte redusă, şi ca grad, şi ca durată. La subiectul A, sonoritatea oclusivei e mai puternică (dovadă faptul că, la un moment dat, s-a auzit /das/), dar, şi în acest caz, africata începe printr-un /t/. **Subiectul A**. Se substituie /dʒ/ din *fagi* lui /tʃ/ din *saci*; se aude /sadʒ/. Se suprimă, progresiv, partea iniţială a africatei: 1 cs. – se aude o africată intermediară între /tʃ/ şi /dʒ/; 2-4 cs. – se aude /satʃ/; 5-7 cs. – se aude o consoană intermediară între /tʃ/ şi /ʃ/; 8 cs. – se aude /saʃ/; ascultând banda în sens invers, se aude /ʰʃas/. Din această ultimă experienţă rezultă că în consoana /dʒ/, rostită de subiectul A, elementul fricativ este în întregime surd; mai mult, e surdă şi partea finală a elementului oclusiv – după suprimarea începutului consoanei, s-a auzit africata surdă /tʃ/."[1] După G. Gogin, în spectrul lui /tʃ/ se disting două faze: ocluziune şi constricţiune. Faza oclusivă se aseamănă cu cea a sunetelor /p, t/ şi /t, d/ respectiv. Aici la /tʃ/ nu observăm energie sonoră. Faza constrictivă se aseamănă într-o măsură oarecare cu cea a sunetelor /ʃ,ʒ/ şi /i/ asilabic. Spectrul sunetului /tʃ/ constă din 5 formanţi: $F_{2\ max}$ e plasat în regiunea frecvenţei de 700-1100 Hz; $F_{3\ max}$ – 1900-2600; $F_{4\ max}$ – 3000-3500; $F_{5\ max}$ – 5500-6000; $F_{6\ max}$ – 6500-7000. La /dʒ/ în faza oclusivă e prezentă bară de voce, în cea constrictivă energia sonoră e distribuită în 4 formanţi: $F_{1\ max}$ e plasat în regiunea frecvenţei de 400-600 Hz ($F_{1\ max}$ fiind de 300 Hz – valabil numai pentru /dʒ/); $F_{3\ max}$ – 1900-2600; $F_{4\ max}$ – 3000-3500; $F_{5\ max}$ – 5500-6000; $F_{6\ max}$ – 6500-7000. Raportul structural al formanţilor consoanei /dʒ/: 1 (500 Hz):4,5:6,5:11,5:13,5. Diapazonul de frecvenţă al formanţilor F_1 = 100 Hz (valabil numai pentru /dʒ/); F_2 = 300 (valabil numai pentru /tʃ/); F_3 = 600; F_4 = 400; F_5 = 400; F_6 = 400. În spectrul fazei constrictive a sunetului /tʃ/ predomină zgomotul. Energia sonoră maximă a lui /tʃ/ e concentrată în formanţii 3, 4, iar cea minimă – în formanţii 1, 5, 6. În cazul lui /dʒ/ diapazonul frecvenţei formanţilor 3, 4, 5 şi 6 e foarte larg. Energia sonoră a consoanei e concentrată în regiunea frecvenţelor înalte şi anume între 2250 şi 3250 Hz. Sunetele /tʃ, dʒ/ se caracterizează printr-un spectru întrerupt (prima fază) şi continuu (a doua fază). Africata

BDD-A20862 © 2005 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:49:14 UTC)

/tʃ/ e percepută cu o tonalitate înaltă. Africatele /tʃ, d3/ în plan articulatoric şi acustic au multe trăsături comune cu diftongii descendenţi. Ele sunt diftongi consonantici. Această constatare este în deplină concordanţă cu datele analizei röentgenogramelor dinamice şi spectrogramelor. Sunetele /tʃ, d3/ trebuie rostite corect – palatalizat: *ceas, cetate, ciclu, cioc, ciumă, geam, ger, ginere, giulgiu* etc. Rostirea fricativă a africatelor /tʃ, d3/ nu corespunde normelor literare.

În engleză africatele /tʃ, d3/ posedă următoarele trăsături acustice: nonvocalice, consonantice, compacte, orale, neîncordate, continui, stridente.

În rezultatul examinării africatelor /tʃ, d3/ în română în plan comparativ-contrastiv cu semioclusivele respective în engleză la nivelul acustic, observăm următoarele trăsături comune şi distincte: 1) *Trăsăturile comune*: a) Amândouă consoane au acelaşi mod de articulare – faza ocluziei trece treptat în cea a construcţiei, formând în aşa fel o unitate monofonematică organică; b) În amândouă limbi semioclusivele /tʃ, d3/ pot fi caracterizate ca consoane nonvocalice, consonantice, compacte, continui (parţial), stridente; 2) *Trăsăturile distincte*: a) Consoanele /tʃ, d3/ în română sunt însoţite de elementul /ʲ/ considerându-se partea componentă a diftongilor consonantice date, ceea ce nu-i este caracteristic pronunţiei engleze; b) În plan acustic observăm că consoanele /tʃ, d3/ în română nu se caracterizează ca neîncordate, orale, pe când cele în engleză – ca acute, întrerupte, diezate, diezat-bemolate.

În rezultatul celor expuse mai sus, observăm că parametrii acustici ai semioclusivelor prepalatale depind direct de articulatorica lor şi că parametrii acustici ai africatelor prepalatale /tʃ, d3/ depind, de asemenea, de articulatorica acestora.

BIBLIOGRAFIE

1. Avram A., *Cercetări asupra sonorităţii în limba română*, Bucureşti, Editura Ac. RPR, 1961, 168 p.

2. Bogdan M., *Fonetica limbii engleze*, Cluj, Editura Ştiinţifică, 1962, 310 p.

3. Corlăteanu N.; Zagaevschi Vl., *Fonetica*, Chişinău, Lumina, 1993, 272 p.

4. Gogin G., *Consoanele limbii literare moldoveneşti contemporane*, Chişinău, Cartea Moldovenească, 1969, 311 p.

5. Jones D., *An Outline of English Phonetics*. Third Edition, Cambridge, W. Heffer & Sons LTD, 1932, 328 p.

6. Ştefănescu-Drăgăneşti V., *Comparaţie între sistemul fonologic al limbii engleze şi cel al limbii române* // Analele Universităţii. Bucureşti, seria ştiinţe sociale. Filologie, Bucureşti, 1966, XV, p. 285-296.

7. Turculeţ A., *Introducere în fonetica generală şi românească*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 1999, 288 p.

8. Vassilyev V. A., *English Phonetics. A Theoretical Course*, Moscow, Higher School Publishing House, 1970, 323 p.

9. Гожин Г., *Консонантные дифтонги /čĭ/, /ğĭ/ в молдавских говорах (Акустические и воспринимаемые характеристики)* // Proceedings of the Sixth International Congress of Phonetic Sciences, Prague, Academia Publishing House of the Czechoslovac Academy of Sciences, 1970, p. 391-393.

BDD-A20862 © 2005 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:49:14 UTC)